H.C. Andersen, Søren Kierkegaard og H.C. Ørsted er kendte navne verden over, men mange andre danske kvinder og mænd, som egentlig også har gjort sig fortjent til lidt opmærksomhed er opslugt af glemselen, f.eks. Maja Christiansen, som kronikøren her fortæller om

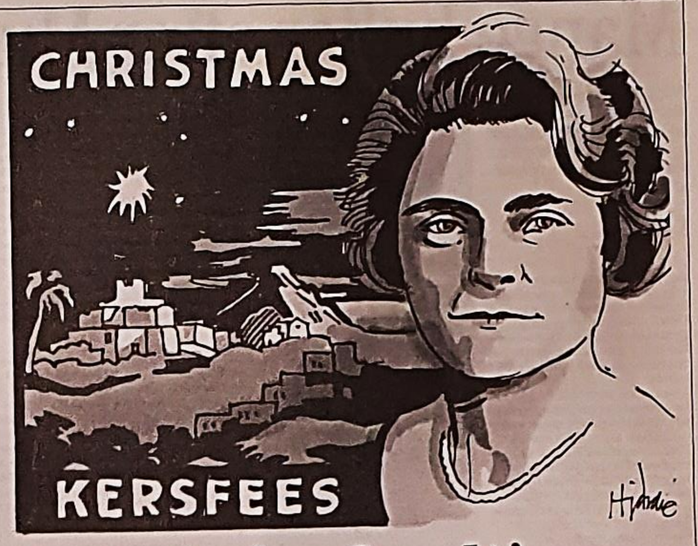

Dansk kvinde 'opfandt' Sydafrikas julemærke

MORGENPOSTEN
FYENS STIFTSTIDENDES
Kronik

21. DECEMBER 1996

Af
FRANCK PETERSSON,
lektor,
Aalborg

Ind- og udland er navne som H. C. Andersen, Søren Kierkegaard og H.C. Ørsted kendt i brede kredse; mens andre danske kvinder og mænd, der har gjort sig fortjent til noget bedre, opsluges af den store glemsel. Hvor mange kender navnet Maja Christiansen? Næppe mange i Danmark, men langt borte i Sydafrika, vil hendes navn være på manges læber.

Da jeg for en årrække siden havde skrevet en artikel i et fagtidsskrift om Sydafrikas julemærke og initiativtageren til fonden bag mærket, selvsagt Maja Christiansen, fik jeg kort tid efter brev fra hendes niece, som fortalte mere om sin moster. Maja Christiansen var født den 7. juli 1885 som datter af indehaveren af en glas- og porcelænsforretning i København.

Maja Christiansen, født Madsen, blev gift med Egil Christiansen, der i 1918 blev direktør for ØK's afdeling i Sydafrika. Året efter fulgte hun sin mand og blev en god værtinde for venner og forretningsforbindelser. Hun deltog også i Det Nationale Kvinderåds arbejde for at hjælpe tuberkuløse børn.

I 1923 var familien på ferie i Danmark, og ved en middag fik hun postmester Holbøll, julemærkets fader, til bords. Da blev idéen om at skabe et sydafrikansk julemærke efter dansk forbillede født. Hun vendte tilbage til Durban fuld af inspiration til at gå i gang med arbejdet; men det viste sig langt vanskeligere, end hun havde troet. Hun skrev til premierministeren, til sundhedsministeren og postministeren - men intet svar. Der gik år, og i juli 1929 var postministeren i Cape Town, og præsidenten for kvinderådet skulle dertil. De to kvinder besluttede at få lavet et udkast til et julemærke og forevise det for ministeren. Men hvilket motiv? Pludselig slog tanken om motivet på B&G's juleplatte fra 1922 ned i Maja Christiansen.

Mærket blev tegnet i løbet af en eftermiddag og forevist postministeren, som syntes godt om motivet, der viste stjernen over stalden i Betlehem. Han ville tænke velvilligt over sagen. Tiden gik, men den 13. november fik Maja Christiansen telegram fra generalpostdirektøren med tilladelse til at sælge mærket fra alle postkontorer i unionen. Det var lovligt sent. Mærkerne skulle allerede have været på postkontorerne på dette tidspunkt.

Hun gik til en bogtrykker for at få mærkerne fremstillet hurtigt. Det kunne ikke lade sig gøre. Da kvinderne i trykkeriet hørte, hvad det drejede sig om, tilbød de at arbejde om natten. Næste morgen kom der et telegram om, at mærkerne skulle være i Prætoria senest den 29. november, hvorfra de skulle distribueres til unionens 900 postkontorer. Mærkerne kunne nok være trykt; men der var problemer med forsendelsen. På grund af den store luftfugtighed kunne de ikke sendes i en almindelig trækasse. De skulle i en kasse foret med metal, for at mærkerne ikke skulle klistre sammen til én stor blok, inden de nåede bestemmelsesstedet.

Mærkerne nåede frem til tiden; men pga. det meget forhastede arbejde, havde man ikke nået at reklamere særlig meget for salget, så det første års indtægt blev kun på kr. 15.000. Nu besluttede Maja Christiansen at foretage en rejse rundt i unionen for at fortælle om mærket og om det arbejde, man ønskede at udføre for de indkomne penge. Det var et område på størrelse med hele Skandinavien, hun skulle besøge. Hun talte alle steder, hvor hun fik lejlighed til at få folk i tale, i skoler, biografer, Røde Kors-foreninger, Rotaryklubber, kvindeforeninger og i private hjem.

Det var ikke altid lige let. Hun mødte modstand af forskellige grunde. Nogle steder udvandrede folk, fordi hun kun talte engelsk, men det blev tilgivet, da folk blev klar over, at hun var dansker og ikke magtede at tale afrikaans. I Capeprovinsen følte man sig stødt over, at hun kom fra Durban for at samle penge ind i Capeprovinsen. En journalist spurgte hende engang, om hun troede, at Danmark ville takke hende for det arbejde, hun gjorde i det fremmede for at samle penge ind til danske børn; men misforståelsen blev rettet. Hendes rejser gav resultat. I de følgende år indbragte salget af julemærket mere end 800.000 kr.

Dagen efter den årlige kongres i Durban i 1933, blev Maja Christiansen ringet op af postmesteren i byen, der bad hende om at komme hen på postkontoret kl. 11 samme dag. Maja Christiansen undskyldte sig meget; men det kunne ikke lade sig gøre, da hun skulle have fest samme aften for danske, der skulle møde kongresdeltagerne - og hun ville ikke nævne noget om, at det også var hendes fødselsdag.

> 'En dag hun fik julemærkets fader, postmester Holbøll, til bords, skabtes ideen til et sydafrikansk julemærke. Men hvad skulle det første motiv være? Det blev Bing & Grøndahls juleplatte fra 1922'

Postmesteren fik hende overtalt; og da hun mødte, var hele julemærkekomitéen, hendes venner og hendes mand samlet for at fejre hende. Den gamle general Wylie, der var komitéens juridiske konsulent, holdt en tale for hende og sluttede med at udbede sig ret til at udfærdige inskriptionen på hendes gravsten. For at hun ikke skulle vente på dette, overrakte han hende et ur med inskriptionen: Lad tiden aldrig formørke mindet om den 7. juli 1933'. Og derunder alle initialerne på komitéens medlemmer. Uret stod altid på Maja Christiansens skrivebord og bragte dagligt minder om arbejdet for Sydafrikas julemærke.

Da der var gået fem år, mente man, at der var penge nok til at gå i gang med opførelsen af det første sanatorium; men samtidig blev hendes mand hjemkaldt til Danmark, og en komité blev nedsat til at videreføre arbejdet. Maja Christiansen nåede at nedlægge grundstenen til sanatoriet. Det var en granitsten, som bar hendes navn og data, og hun brugte en murske af sølv. Den fik hun med hjem tillige med en skrivelse med en kronologisk redegørelse for arbejdets forløb til dato. Da sanatoriet blev indviet i 1936, blev der lavet en afstøbning i guld af den nøgle, som åbnede døren første gang. Denne blev sendt til Maja Christiansen sammen med arkitektens originaltegning af hjemmet. Nøglen, murskeen og skrivelsen kan ses på museet i Den gamle By i Århus - inde i Holbøllstuen på posthuset. Tegningen hænger på væggen hos niecen.

Da Maja Christiansen i januar 1935 kom tilbage til Danmark, blev hun straks opfordret til at indtræde i den danske julemærkekomité. Her sad hun i mange år og gjorde et stort stykke arbejde. Hun rejste hvert år rundt til alle hjemmene og holdt året igennem kontakt med lederne af disse. Det blev også hende, som kom til at stå for indsamlingen til Chr. X's mindefond i anledning af kongens 70-års fødselsdag i 1940. Samme år havde hun mistet sin mand, der altid havde været en stor støtte for hende i det sociale arbejde.

Maja Christiansen døde i 1971; men forinden nåede hun at besøge det første sanatorium, Sunshine Home, i Pietermaritzburg og på vejen dertil et andet i Bellville, hvor hun ved ankomsten blev mødt af en børneflok, der løb hende i møde og sang: 'We are The Sunshine', hvad der rørte hende dybt.

Maja Christiansen huskes stadig med taknemmelighed i Sydafrika efter sin død. Ved 50-årsjubilæet i 1979 skriver den daglige leder af kontoret i Durban: 'Jeg vil gerne have lov til at bringe en hyldest til grundlæggeren, Mrs. Maja Christiansen, som ved utrætteligt arbejde bragte spædbarnet Christmas Stamp Fund til verden'. Postvæsenet udgav et særfrimærke og en kuvert med hendes navn og billede i anledning af jubilæet.

Året før jubilæet lukkede det sidste Sunshine Home. Lægevidenskaben var så vidt, at tuberkuløse børn kunne blive hjemme. Dette betyder ikke, at fondens arbejde er slut, men i dag bruger man mobile klinikker, som behandler børnene i deres hjem. Ofte i fjerntliggende landsbyer. I en lille mindepark for Maja Christiansen i Pietermaritzburg, hvor det første sanatorium byggedes, afsløredes borgmesteren i 1977 en mindeplade med inskriptionen: 'Til minde om Maja Christiansen, dansk statsborger, som grundlagde 'South African Christmas Stamp Fund i 1929'.

Også Kræftens Bekæmpelse havde glæde af hendes store arbejdskraft for at hjælpe andre. For alle disse arbejder modtog hun først fortjenstmedaljen i guld og blev senere Ridder af Dannebrog. En stor dansker, som vi har grund til at være stolte af.